

SUN’IY INTELEKT VA UNING PEDAGOGIK FAOLIYATDA TUTGAN O’RNI

**Yulchiyeva Gullola Yuldashboy qizi
Andijon davlat pedagogika instituti pedagogika va
psixologiya kafedrasida stajyor o’qituvchisi**

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi sun’iy intellektning pedagogik faoliyatdagi o’rni haqida batafsil ma’lumot berilgan. U sun’iy intellekt bilan ishlaydigan vositalar va texnologiyalar o’qitish va o’quv jarayonlarini qanday o’zgartirayotgani, shaxsiylashtirilgan o’quv tajribalarini takomillashtirish va umumiy ta’lim natijalarini oshirishni o’rganadi. Maqolada mavjud adabiyotlar tahlil qilinadi, ta’lim sharoitida qo’llaniladigan sun’iy intellektga asoslangan turli usullar muhokama qilinadi, tadqiqotlar natijalari keltirilgan va sun’iy intellektning pedagogikaga ta’siri haqida tushunchalar berilgan.

Kalit So’zlar: Sun’iy intellekt, pedagogika, ta’lim texnologiyalari, mashinada o’qitish, adaptiv ta’lim tizimlari.

KIRISH

So’nggi yillarda sun’iy intellektning ta’limga integratsiyasi sezilarli sur’atlarga ega bo’lib, pedagogik amaliyotni takomillashtirish uchun istiqbolli istiqbollarni taklif qilmoqda. Mashinani o’rganish algoritmlari, tabiiy tilni qayta ishlash va adaptiv ta’lim tizimlari kabi Sun’iy intellekt texnologiyalari an’anaviy ta’lim yondashuvlarini o’zgartirmoqda. Ushbu maqola AIning pedagogik faoliyatdagi roli haqida to’liq ma’lumot berishga, uning oqibatlarini, foydalari va muammolarini yoritishga qaratilgan.

Bundan tashqari, sun’iy intellektga asoslangan ta’lim platformalari talabalarga interaktiv faoliyat va simulyatsiyalar bilan shug’ullanish imkonini beruvchi hamkorlikdagi ta’lim muhitini osonlashtiradi. Tabiiy tilni qayta ishlash qobiliyatlarini ushbu platformalarga talabalarning yozma javoblari to’g’risida Real vaqtida fikr-mulohazalarni taqdim etish, chuqurroq o’rganish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini beradi.

Sun’iy intellektni pedagogik faoliyatga qo’shishda qo’llaniladigan usullar muayyan dastur va kontekstga qarab farq qiladi. Mashinani o’rganish texnikasi, shu jumladan nazorat ostida o’rganish, nazoratsiz o’rganish va mustahkamlashni o’rganish, odatda sun’iy intellektga asoslangan ta’lim tizimlarini rivojlantirish uchun ishlatiladi. Ma’lumotlarni yig’ish usullari talaba ishlash ma’lumotlarni to’plab o’z ichiga oladi, ta’lim imtiyozlar, va qiziqishlariga naqsh, keyin o’rganish tajribalarini shaxsiylashtirish uchun tahlil qilingan.

Bundan tashqari, Sun’iy intellekt algoritmlari ta’lim dasturlari va platformalarida baholash, tarkibni tavsiya qilish va talabalarning fikr-mulohazalarini yaratish kabi vazifalarni avtomatlashtirish uchun amalga oshiriladi. Tabiiy tilni qayta ishlash algoritmlari talabalarning so’rovlari va yozma javoblarini tushunish va ularga javob berishga qodir bo’lgan aqli repetitorlik tizimlarini rivojlantirishga imkon beradi.

Sun’iy intellekt pedagogik faoliyatda tobora muhim rol o’ynamoqda, ta’lim manzarasini bir necha jihatdan o’zgartirmoqda:

Shaxsiylashtirilgan ta’lim: Sun’iy intellekt algoritmlari ta’lim mazmunini mos ravishda moslashtirish uchun o’quvchilarning o’rganish usullari, afzalliklari va kuchli tomonlarini tahlil qilishi mumkin. Ushbu shaxsiy yondashuv har bir talabani shaxsiy ehtiyojlariga mos materiallar va mashqlarni olishini ta’minlaydi, bu esa yanada samarali o’quv natijalarini targ’ib qiladi.

Adaptiv ta’lim tizimlari: Sun’iy intellekt bilan ishlaydigan adaptiv ta’lim platformalari o’quvchilarning ishlashi va tushunishiga qarab vazifalar va tarkibning qiyinchilik darajasini moslashtiradi. Ushbu dinamik moslashuv talabalarni zerikish yoki umidsizlikni oldini olish uchun kerakli darajada jalb qilish va qiyinchiliklarga yordam beradi.

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

Avtomatlashtirilgan baholash va mulohazalar: Sun’iy intellekt topshiriqlarni, viktorinalarni va imtihonlarni baholash jarayonini avtomatlashtirishi, o’qituvchilarning qimmatli vaqtini tejashi va talabalarga ularning ishlashi haqida darhol fikr bildirishi mumkin. Bu o’z vaqtida fikringiz yanada samarali tuzatish chora yaxshilash uchun maydonlarni aniqlash va qabul qilish talabalarga beradi.

Ta’lim tushunchalari uchun ma’lumotlar tahlili: Sun’iy intellekt texnologiyalari talabalarning ta’lim natijalari, o’qitish samaradorligi va o’quv dasturlarini loyihalash bilan bog’liq tendentsiyalar, naqshlar va korrelyatsiyalarni aniqlash uchun juda ko’p miqdordagi ta’lim ma’lumotlarini tahlil qilishi mumkin. O’qituvchilar ushbu tushunchalardan ma’lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish va o’qitish amaliyotini takomillashtirish uchun foydalanishlari mumkin.

Tilni o’rganish uchun tabiiy tilni qayta ishlash (NLP): NLP-ga asoslangan dasturlar talabalarga real vaqtda tarjima, talaffuz bilan aloqa, grammatikani tuzatish va tilni tushunish mashqlarini taqdim etish orqali til o’rganishda yordam berishi mumkin. Ushbu vositalar tilni o’rganish va ravonlikni yanada interaktiv va jozibali tarzda rivojlantirishga yordam beradi.

O’quv dasturlarini loyihalashda Sun’iy intellekt: Sun’iy intellekt algoritmlari bo’shliqlar, ortiqcha va takomillashtirish yo’nalishlarini aniqlash uchun ta’lim mazmuni va o’quv dasturlarini tahlil qilishi mumkin. O’quv dasturi dizaynini optimallashtirish orqali Sun’iy intellekt o’quv materiallari keng qamrovli, dolzarb va o’quv maqsadlariga mos kelishini ta’minlashga yordam beradi.

Umuman olganda, Sun’iy intellekt o’qituvchilar uchun shaxsiylashtirilgan o’quv tajribalari, moslashuvchan qo’llab-quvvatlash, avtomatlashtirilgan baholash va qimmatli tushunchalarni taqdim etish orqali pedagogik faoliyatni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega. Biroq, Sun’iy intellekt texnologiyalari talabalar va o’qituvchilarning manfaatlariga xizmat qilishini ta’minlash uchun axloqiy muammolar, maxfiylik masalalari va inson nazorati zarurligini hisobga olish juda muhimdir.

Ko’plab afzalliklarga qaramay, Sun’iy intellektning pedagogik faoliyatga qo’shilishi ham muayyan qiyinchiliklar va tashvishlarni keltirib chiqaradi. Maxfiylik va ma’lumotlar xavfsizligi muammolari talabalarning nozik ma’lumotlarini to’plash va tahlil qilish tufayli yuzaga keladi. Bundan tashqari, agar Sun’iy intellekt bilan ishlaydigan vositalarga kirish barcha ijtimoiy-iqtisodiy guruhlarda adolatli bo’lmasa, ta’limdagi tengsizlikni kuchaytirish xavfi mavjud.

Bundan tashqari, Sun’iy intellekt texnologiyalariga tayanish ta’limni insonparvarlashtirishga olib kelishi mumkin, bu esa o’qituvchilarning o’quv jarayonidagi rolini pasaytiradi. Shuning uchun talabalarning yaxlit rivojlanishini ta’minlash uchun sun’iy intellektga asoslangan avtomatlashtirish va insonga yo’naltirilgan o’qitish yondashuvlari o’rtasida muvozanatni saqlash juda muhimdir.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, pedagogik faoliyatda sun’iy intellektning roli jadal rivojlanib bormoqda, bu esa o’qitish va o’qitish amaliyotiga sezilarli ta’sir ko’rsatmoqda. Sun’iy intellekt texnologiyalari o’quv tajribalarini shaxsiylashtirish va ta’lim natijalarini yaxshilash uchun ulkan imkoniyatlarni taklif qilsa-da, axloqiy, ijtimoiy va pedagogik ta’sirlarni diqqat bilan ko’rib chiqish kerak.

O’qituvchilar va siyosatchilar Sun’iy intellektning ta’limdagi mas’uliyatli integratsiyasini birinchi o’ringa qo’yishlari, shaffoflik, hisobdorlik va tenglikni ta’minlashlari kerak. O’qituvchilarni o’qitish amaliyotida Sun’iy intellekt bilan ishlaydigan vositalardan samarali foydalanish uchun zarur ko’nikma va bilimlar bilan jihozlash uchun malaka oshirish dasturlari amalga oshirilishi kerak.

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

Bundan tashqari, sun’iy intellektning pedagogik faoliyatga uzoq muddatli ta’sirini baholash va potentsial xavflarni kamaytirishda uning afzalliklarini maksimal darajada oshirish bo‘yicha eng yaxshi amaliyotlarni aniqlash uchun doimiy tadqiqotlar va baholash zarur. Aini ta’limning qo‘shimcha vositasi sifatida qabul qilish orqali biz barcha talabalar uchun yanada inklyuziv, qiziqarli va samarali o‘quv muhitini yaratishimiz mumkin.

Adabiyotlar.

1. Biggest Limitations of Artificial Intelligence Technology | HackerNoon. (n.d.). Retrieved March 7, 2023, from <https://hackernoon.com/the-missing-pieces-6-limitations-of-ai-s85r3upr>
2. Arya, D., & Yadav, N. (2021). Artificial Intelligence (AI) and its Role in Teacher Education.
3. Batchelor, J., & Petersen, N. (2019). Preservice student views of teacher judgement and practice in the age of artificial intelligence. 25, 70–88.
4. Deng, H., Jia, W., & Chai, D. (2022). Discussion on Innovative Methods of Higher Teacher Education and Training Based on New Artificial Intelligence. Security and Communication Networks, 2022, 1–10. <https://doi.org/10.1155/2022/3899413>
5. Dörfler, V. (2022). Artificial Intelligence (pp. 37–41). <https://doi.org/10.4135/9781071872383.n15>
6. Importance of AI in improving the quality of Education in India—India Today. (n.d.). Retrieved February 22, 2023, from <https://www.indiatoday.in/education>
7. KANTAR_ICUBE_2020_Report_C1.pdf. (n.d.). Retrieved February 22, 2023, from https://images.assettype.com/afaqs/2021-06/b9a3220f-ae2f-43db-a0b4-36a372b243c4/KANTAR_ICUBE_2020_Report_C1.pdf
8. Lal, D., & Jamal, A. (2021). Development of Teacher Education in India: An Elaborative Study. 10, 23–30.
9. Mhlanga, D. (2023). Open AI in Education, the Responsible and Ethical Use of ChatGPT Towards Lifelong Learning. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4354422>